

Prepoved uvoza hrastove hlodovine iz ZDA v EU

uni.dipl.ing.gozd. Špela Ščap, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
dr. Barbara Piškur, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za varstvo gozdov

Objavljeno na spletu 25.05.2021

Bolezen hrastova uvelost (*Bretziella fagacearum*, sin. *Ceratocystis fagacearum*) je bolezen hrastov, ki je zaenkrat poročana le iz ZDA. Prenaša se z vektorji, s stikom koreninskih sistemov okuženih dreves, s trgovino z lesom in sadilnim materialom. V ZDA hrasti iz skupine rdečih hrastov odmrejo že nekaj tednov po okužbi, medtem ko so hrasti iz skupine belih hrastov bolj tolerantni. Evropske vrste (*Quercus robur*, *Q. petraea*, *Q. pubescens*) so bile dokazane kot občutljive na to bolezen in umetno okužena drevesa so v laboratorijskih raziskavah odmrla v enem letu po okužbi. Ravno tako naj bi bile občutljive vrste tudi kostanji in nekatere varietete jablan. Značilna znamenja so hiter propad drevesa, s predhodnim rumenenjem listov, ki imajo značilno bakreno obarvane robove oziroma rumenenje ob listnih žilah ter venenje krošnje. Vnos glive *Bretziella fagacearum*, ki povzroča hrastovo uvelost, na

območje EU predstavlja izjemno grožnjo evropskim gozdovom.

Uvoz hlodovine hrasta iz ZDA v Evropsko unijo

Z zakonodajo EU s področja zdravja rastlin (Uredba 2016/2031/EU o ukrepih varstva pred škodljivimi organizmi rastlin in Izvedbena uredba 2019/2072/EU o enotnih pogojih za izvajanje ukrepov varstva pred škodljivimi organizmi rastlin) je gliva *Bretziella fagacearum* uvrščena med karantenske škodljive organizme za EU (Priloga II Izvedbene uredbe 2019/2072/EU) in njen vnos na ozemlje EU je s tem prepovedan. Glede na seznam rastlin, rastlinskih proizvodov in drugih predmetov iz omenjene Izvedbene uredbe, ki jih omenjena gliva lahko prizadene, je iz ZDA v EU prepovedan vnos tudi nepredelanega okroglega lesa hrasta. Je pa za omenjeno prepoved uvoza iz ZDA od leta 2005 veljala derogacija s sklepi komisije; odstopanje je vključevalo možnost vnosa hrastovih hlodov iz ZDA v EU, ki so bili predhodno tretirani z metilbromidom, vendar tovrstno tretiranje od januarja 2021 ne velja več. Posledično je z letošnjim letom prišlo do zaustavitve uvoza hlodovine hrasta iz ZDA v EU, kar je prizadelo predvsem nekatere proizvajalce furnirja.

Slika 1: Hrastova uvelost – znamenja (Foto: Joseph OBrien, USDA Forest Service, Bugwood.org)

Aktualni podatki za obdobje januar-maj 2020 kažejo, da je bilo iz ZDA v EU uvoženih 8.700 m³ hlodovine belega (*Quercus alba*) in rdečega hrasta (*Quercus rubra*), od tega je s 94 % prevladoval beli hrast. V EU to surovino uporabljajo večinoma v industriji furnirja, nekaj malega pa tudi za izdelavo npr.

vinskih sodov. Glavne uvoznice so Avstrija, Nemčija, Portugalska in Španija. Glede na podatke, ki jih povzema Evropska agencija za varnost hrane (EFSA), na pošiljkah hlodov hrasta iz ZDA niso znane prestopne glive *B. fagacearum*, so pa bile pošiljke zavrnjene zaradi neustrezno izvedene fumigacije z metilbromidom ali prestopnih živih žuželk, kar je indikator o neustreznosti izvedene fumigacije in seveda potencialno tveganje za vnos bolezni hrastove uvelosti, ki se prenaša tudi z vektorji.

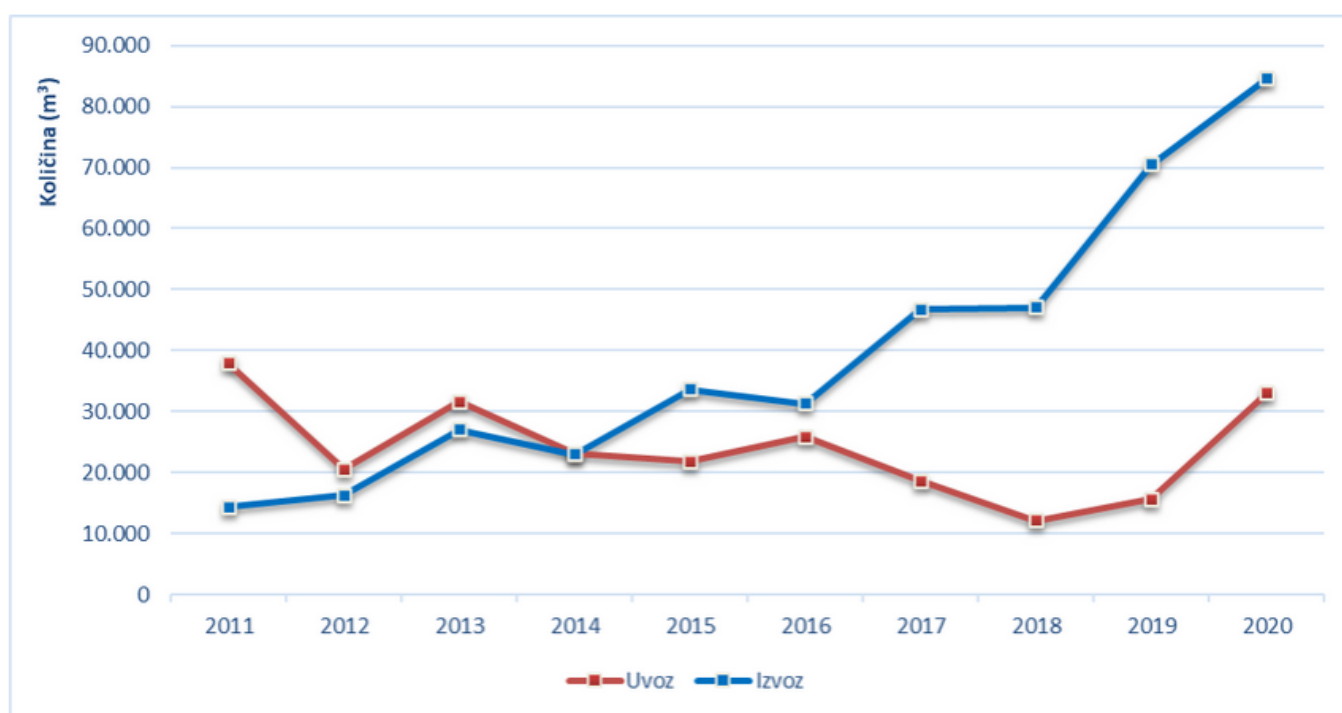
Slika 2: Jarki okoli okuženih dreves in odstranjevanje panjev ter izkop koreninskega sistema okuženih dreves so ukrepi, s katerimi v ZDA omejujejo širjenje hrastove uvelosti (foto: Joseph OBrien, USDA Forest Service, Bugwood.org)

ZDA so kot nadomestek fumigacije z metilbromidom predlagale fumigacijo s sulfuril fluoridom, ki je sicer širokospektralni insekticid, a je učinkovitost odvisna od razvojne stopnje in vrste žuželke. Učinkovitost delovanja sulfuril fluorida na glivo *B. fagacearum* je slabše raziskana. V laboratorijskih preizkusih je učinkovitost sulfuril fluorida na glivo *B. fagacearum* manjša v primerjavi z metilbromidom. Ravno tako ne obstaja test, s katerim bi lahko preverjali ustreznost izvedenega tretiranja s sulfuril fluoridom (medtem kot za metil bromid le-ta obstaja). Pogoji morebitne nove derogacije glede uvoza hlodovine hrasta iz ZDA v EU pa nam trenutno še niso znani.

Zunanja trgovina z okroglim lesom hrasta v Sloveniji

Po podatkih Statističnega urada RS (SURS) tako uvoz kot izvoz okroglega lesa hrasta v Sloveniji v zadnjih letih narašča. Lani je uvoz tega lesa znašal nekaj več kot 33.000 m³, kar predstavlja 13 % skupnega lanskega uvoza okroglega lesa listavcev v Slovenijo. Ta delež je najvišji v zadnjem 10-letnem obdobju; najnižji pa je bil v enakem obdobju leta 2018 in je znašal 4 %. Izvoz nepredelanega

okroglega hrastovega lesa iz Slovenije od leta 2016 naprej narašča, še posebej je izrazit dvig opazen od leta 2018 naprej. Lani je izvoz tega lesa znašal nekaj manj kot 85.000 m³, kar je 80 % več kot leta 2018 in 20 % več kot leta 2019. V opisane količine uvoza in izvoza je vključen tako industrijski les kot les za energetske rabe. SURS namreč od leta 2017 naprej zunanjo trgovino okroglega lesa hrasta spremlja le za eno kategorijo skupaj. Vendar lahko na podlagi podatkov do leta 2016, ko se je zunanja trgovina hrasta spremljala po dveh kategorijah ločeno predvidevamo, da v skupni kategoriji pri uvozu prevladuje kategorija hlodi za žago in furnir; npr. v obdobju 2015–2016 je delež hlodovine znašal v povprečju 75 %, v obdobju 2012–2014 je delež hlodovine znašal v povprečju 48 %, v letu 2011 pa je delež hlodovine znašal 24 % od skupnega uvoza okroglega lesa hrasta. Pri strukturi izvoza okroglega lesa hrasta pa lahko predpostavimo, da enako kot pri uvozu prevladuje kategorija hlodi za žago in furnir, vendar z nekoliko nižjim deležem kot pri uvozu; npr. v obdobju 2015–2016 je delež hlodovine znašal v povprečju 70 %, leta 2014 je bil delež hlodovine visok in je znašal 83 %, v obdobju 2011–2013 pa je delež hlodovine znašal v povprečju 42 %, ostali delež je predstavljal industrijski les slabše kakovosti ter les za kurjavo.

Slika 3: Uvoz in izvoz nepredelanega okroglega lesa hrasta (industrijski les in les za kurjavo) v Sloveniji v 2011–2020 (vir: Statistični urad RS)

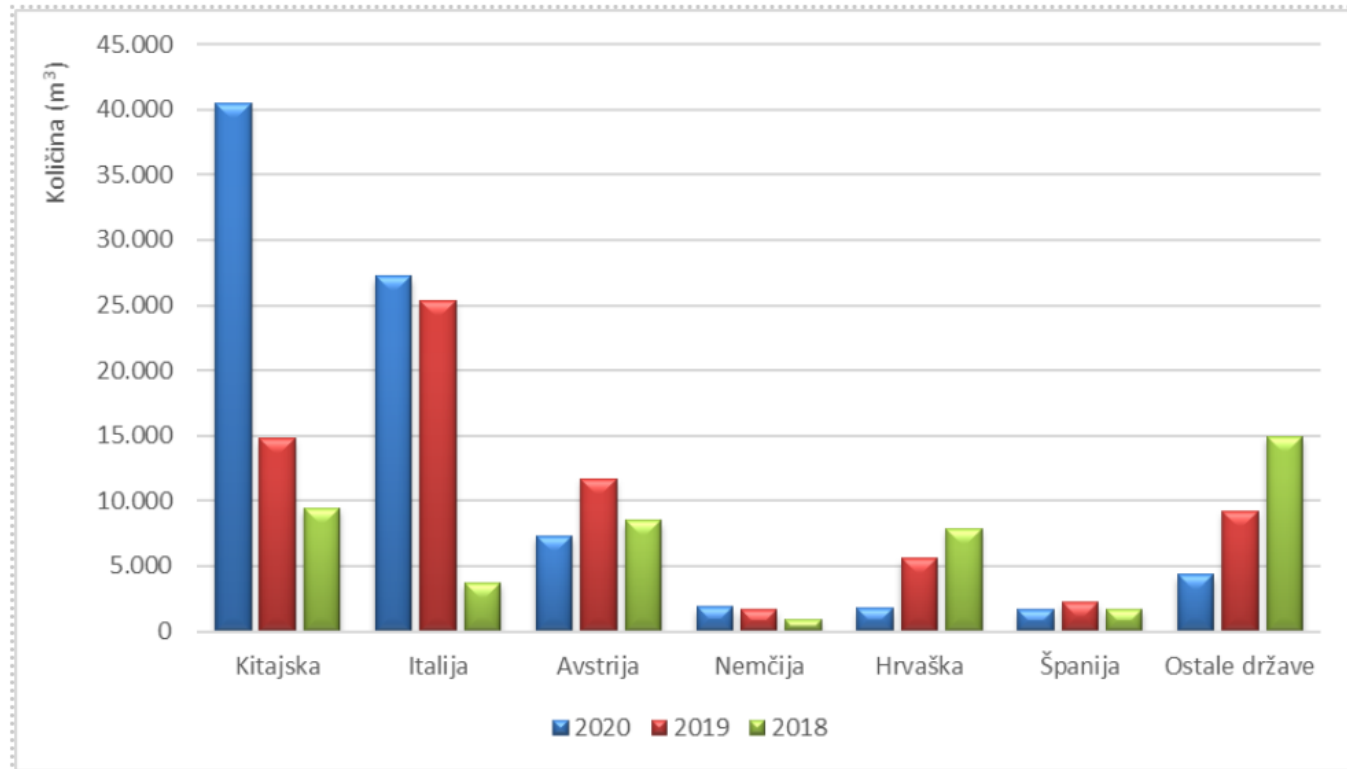
Največ okroglega lesa hrasta je bilo v obdobju 2018–2020 v Slovenijo uvoženega iz Hrvaške (v povprečju 42 % glede na skupni uvoz hrasta), kljub temu, da je od junija 2017 do junija 2019 veljal fitosanitarni ukrep Hrvaške za preprečevanje širjenja stenice hrastove čipkarice *Corythucha arcuata* (Say, 1832), ko je država omejila (prepovedala) izvoz nepredelanega okroglega lesa drevesnih vrst dob (*Q. robur*) in graden (*Q. petraea*). V lanskem letu sta po količini uvoza okroglega lesa hrasta sledili državi Francija in Avstrija. Lani je uvoz okroglega lesa hrasta iz sosednje Hrvaške predstavljal 58 % vseh uvoženih količin tega lesa v tem letu. V lanskem letu se je najbolj povečal uvoz okroglega lesa hrasta iz Slovaške, sledi Hrvaška. Eden od razlogov za povečanje uvoza hrastovega lesa iz sosednje Hrvaške je najverjetneje tudi sprostitev prej omenjenega fitosanitarnega ukrepa Hrvaške. Za 34 % in 17 % se je v primerjavi z letoma 2018 oziroma 2019 lani zmanjšal uvoz okroglega lesa hrasta iz sosednje Madžarske in tako je bila lani Madžarska četrta največja uvoznica okroglega lesa hrasta v Slovenijo (v letu 2018 je bila na prvem mestu, v letu 2019 na drugem). Več podatkov o uvozu

nepredelanega okroglega lesa hrasta prikazujemo v spodnji preglednici.

	2020	2019	2018	INDEKS 20/19	INDEKS 19/18
HRVAŠKA	19.096	4.784	1.907	399,2	250,9
FRANCIJA	3.632	1.759	1.620	206,4	108,6
AVSTRIJA	3.014	2.919	1.964	103,2	148,6
MADŽARSKA	2.504	3.023	3.820	82,8	79,1
SLOVAŠKA	2.219	12	58	1.8310,1	21,0
NEMČIJA	1.270	1.424	1.389	89,2	102,5
OSTALE DRŽAVE (npr.: Italija, Srbija, BiH)	1.303	1.694	1.359	76,9	124,7

Preglednica 1: Uvoz okroglega lesa hrasta (industrijski les in les za kurjavo v kubičnih metrih) po državah v obdobju 2018–2020 (vir: Statistični urad RS, preračuni Gozdarski inštitut Slovenije)

V letu 2020 smo iz Slovenije največ okroglega lesa hrasta izvozili na Kitajsko – dobrih 40.000 m³ (+174 % v primerjavi z 2019) – in tako je Kitajska lani predstavljala skoraj polovico izvoznega trga tega lesa iz Slovenije. Izvoz okroglega lesa hrasta narašča tudi v sosednjo Italijo, izrazito pa se je lani zmanjšal izvoz tega lesa v Avstrijo (-37 % v primerjavi z 2019). Glede na leto 2018 je v zadnjih dveh letih močno upadel izvoz nepredelanega hrastovega okroglega lesa na Madžarsko, v Romunijo ter v Francijo (skupno -85 % v letu 2020 glede na leto 2018).

Slika 4: Izvoz okroglega lesa hrasta (industrijski les in les za kurjavo v kubičnih metrih) po državah v obdobju 2018–2020 (vir: Statistični urad RS, preračuni Gozdarski inštitut Slovenije)

Predelava hlodovine hrasta v Sloveniji

V Sloveniji je trenutno majhno število predelovalcev nepredelanega kakovostnega okroglega lesa hrasta. Skupaj z združenjem SLOLES ocenjujemo, da trenutno v naši državi hrastovo hlodovino predeluje okrog 10 žagarskih obratov, količina razžagane hlodovine pa znaša okrog 150.000 do 200.000 m³. Glavnina proizvedenega žaganega lesa iz hrasta gre v nadaljno predelavo znotraj pohištvene industrije, katerega končni proizvodi so npr. stavbno in notranje pohištvo. Hlodovina (manj kakovostna) hrasta se predeluje tudi za železniške pragove ter za izdelavo lamel in parketa.

Rdeči hrast (Q. rubra) se v slovenski primarni lesnopredelovalni industriji uporablja v minimalnih količinah, in sicer predvsem pri proizvodnji furnirja. Primarne predelave belega hrasta (Q. alba) pa po naših podatkih v Sloveniji trenutno ni.

Viri

EFSA PLH Panel (EFSA Panel on Plant Health), Bragard C, Dehnen-Schmutz K, Di Serio F, Jacques M-A, Jaques Miret JA, Justesen AF, MacLeod A, Magnusson CS, Milonas P, Navas-Cortes JA, Parnell S, Potting R, Reignault PL, Thulke H-H, van der Werf W, Vicent Civera A, Yuen J, Zappala L, Battisti A, Douma JC, Rigling D, Mosbach-Schulz O, Stancanelli G, Tramontini S and Gonthier P, 2020. Scientific Opinion on the commodity risk assessment of oak logs with bark from the US for the oak wilt pathogen *Bretziella fagacearum* under an integrated systems approach. *EFSA Journal* 2020;18(12):6352, 67 pp. <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2020.6352>

EFSA PLH Panel (EFSA Panel on Plant Health), Jeger M, Bragard C, Caffier D, Candresse T, Chatzivassiliou E, Dehnen-Schmutz K, Gilioli G, Gregoire J-C, Jaques Miret JA, MacLeod A, Navajas Navarro M, Niere B, Parnell S, Potting R, Rafoss T, Rossi V, Urek G, Van Bruggen A, Van der Werf W, West J, Winter S, Boberg J, Gonthier P and Pautasso M, 2018. Scientific Opinion on the pest categorisation of *Bretziella fagacearum*. *EFSA Journal* 2018;16(2):5185, 30 pp. <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2018.5185>

Izvedbena uredba Komisije (EU) 2019/2072 o določitvi enotnih pogojev za izvajanje Uredbe (EU) 2016/2031 Evropskega parlamenta in Sveta, kar zadeva ukrepe varstva pred škodljivimi organizmi rastlin, ter razveljavitvi Uredbe Komisije (ES) št. 690/2008 in spremembi Izvedbene uredbe Komisije (EU) 2018/2019

Statistični urad RS, 2021. Podatkovna zbirka Si-Stat: Zunanja trgovina okroglega lesa hrasta za obdobje 2011–2020

Uredba o izvajanju uredb (EU) o ukrepih varstva pred škodljivimi organizmi rastlin (Uradni list RS, št. 78/19)

Avtor naslovne fotografije: C.E. Seliskar, Bugwood.org